

Häckfågelfaunan på Nötmyran

1988

SALA FÅGELKLUBB

FÖRORD

Inventeringen av delar av Nötmyran, Västerfärnebo, Sala kommun gjordes som ett led i uppföljningen av genomförda och planerade skötselåtgärder.

Följande personer har deltagit i inventeringen under 1988: Tommy Abrahamsson, Erik Andersson, Åke Berg, Stefan Björklund, Kjell Eklund, Krister Ekman, Bo Eriksson, Håkan Johansson, Bo och Birgitta Karlgren samt Kjell-Åke Källebrink. Ett varmt tack till dessa.

Ett stort tack även till Thore Lindberg för uppgifter om tofsviporna samt till Åke Berg för hjälp med utvärderingen av antalet revir.

Bo Eriksson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	sid 3
INLEDNING	sid 4
INVENTERINGSOMRÅDET	sid 5
METODIK	sid 7
ARTVIS REDOVISNING AV HÄCKFÄGELFAUNAN	sid 11
REFERENSER	sid 16
UTBREDNINGSKARTOR	sid 16

Inventering av häckfågelfaunan på Nötmyran med dess ängs- och översvämningsmarker startade 1988 och målsättningen är att under ett antal år upprepa samma inventering. Under 1985 gjordes en inventering av ett större område där Nötmyran ingick av Institutionen för viltekologi vid Sveriges lantbruksuniversitet.

En översikt över häckfågelfauna kan fås i den artvisa redovisningen och utbredningskartorna. I tabell 4 jämförs antalet revir för de vanligaste våtmarksarterna 1988 med motsvarande för 1985.

I den artvisa redovisningen presenteras de häckande arterna och antalet par som bedöms kunna häcka inom området. Allmänna arter som tex. bofink och lövsångare ingår ej i inventeringen, utan endast våtmarksberoende arter har medtagits.

I jämförelse med 1985 års inventering kan man se att gräshoppssångare, sävsångare, gulärla, ängspiplärka, buskskvätta, näktergal och brushane har ökat kraftigt. (se Tabell 4).

Orsaker till att dessa arter har ökat kan vara dels att översvämnungen var kortvarigare 1988, dels att dessa arter kan ha haft en reell ökning sedan 1985. Inventeringsområdena 1988 är mycket mindre än 1985 vilket kan ha medfört en något högre inventeringseffektivitet.

Minskningar jämfört med 1985 kan ses hos bl.a. rosenfink och kornknarr. Några svarttärnor iakttogs ej.

På område 3B ökades omfattningen av kreatursbete under 1987 vilket kan ha avspeglats hos t.ex gulärla och ängspiplärka.

På område 3A startades bete först 1988 och stora delar av område 1 och 2 slåttades för första gången på flera år. Det blir klart intressant att se hur dessa åtgärder inverkar på resultatet av 1989 års inventeringar.

Denna inventering av Nötmyran har utförts av Sala Fågelklubb. Målet med inventeringen är att under en längre tid följa förändringar i häckfågelfaunan i samband med att olika skötselåtgärder, som tex buskröjning och slåtter utföres på Nötmyran.

I sammanställningen görs en detaljerad, kvantitativ presentation av områdets häckfågelfauna och då speciellt de skyddsvärda arternas förekomst och utbredning.

Inventeringsområdet är beläget strax öster om Västerfärnebo i Sala kommun och omfattar de välkända ängsmarkerna runt Svartån, den så kallade Nötmyran. Hela våtmarksområdet är 300-400 ha stort. Arealen på området som inventerades 1988 är ca 170 ha.

Hela detta område översvämmas till stor del normala vårar då Svartåns vatten stiger efter snösmältningen. Det brukar dröja en bit in i maj innan vattnet sjunkit undan.

Delområdesbeskrivning.

Område 1. Norra delen relativt fri från busk. Ej hävdad sedan betet upphörde i början av 80-talet. Södra delen innehåller mer busk, särskilt in mot åkrarna i öster, mot söder och i diken. Hävd i form av bete upphörde på 70-talet.

Område 2. Delen öster om byvägen har betats eller slagits (norra skiftet) fram till 1988. Skiftet närmast norr om Tvärhandsbäcken innehåller 4-5 meter hög, gles björkskog på östra halvan. Det nordligasteskiftet på området har ej hävdats under 70-80-talet men är rel öppet. Därnäst kommer ett betat område med sumpbjörkskog på delar av skiftet.

Resten av områdets ängsmarker har slåttats under 70-talet och många ända fram till mitten av 80-talet.

Område 3A Centralt i områdets västra kant ligger ett parti med björkskog. Längst ut i nordost ett litet skifte med hög busk. Resten av området innehåller en del större buskar men framför allt en tät matta av ca meterhög lappvide.

Området väster om björkskogen har betas i flera år. Resten av området stängdes in och betades under 1988.

Område 3B Området har betats fram till mitten av 80-talet, delar av området hela tiden. 1987 återupptogs bete på hela området med sk. NOLA-pengar.

Område 4. Relativt öppet område med en del hög busk där kraftledningen går över samt i öster. Enstaka buskar även i kanten mot fastmarken.

Använd som referensyta.

Område 5. Ett litet område i SV betades fram till för några år sedan. Resten av området har inte hävdats på 70 och 80-talet. Förekomsten av busk varierar kraftigt.

De nordligaste två tredjedelarna kommer förhoppningsvis att hävdas i framtiden.

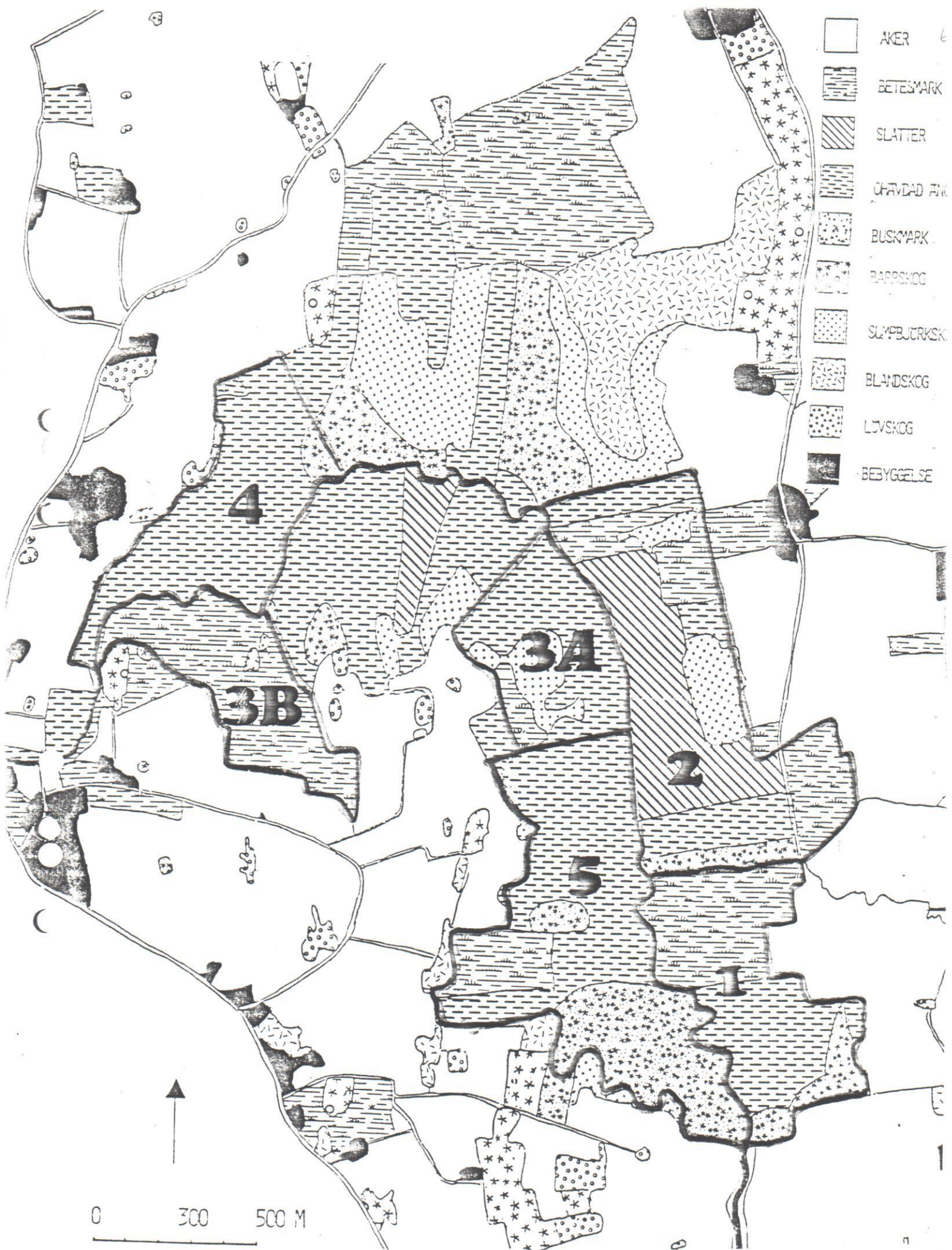

Fig 1. Nötmyran med 1988 års inventeringsområden inlagda.

Häckfågeltaxering

Metodiken är den som presenterats av Robertson och Skoglund (1983). Arterna och metodiken är med vissa förändringar samma som användes vid inventeringen 1985. (Berg 1986).

Var och en av inventeringsområdets olika delytor inventerades under åtta morgonpass under bestämda perioder från 15 april till 30 juni.

Vid inventering av ett område noterades samtliga observationer av listade arter med hjälp av koder och symboler på medhavd fältkarta.

Vid inventeringen fick ingen del av området vara längre från inventeringsrutten än 100 meter.

En artlista för samtliga arter med häckningsindicier för dessa enligt Svensk fågelatlas har ifyllts för varje inventeringstillfälle.

Nattinventeringarna följer i stort sett samma rutiner som morgoninventeringarna. De nattliga övningarna påbörjades tidigast vid solens nedgång, helst en halvtimme senare. Högsta avstånd från inventeringsrutten nattetid var 200 m.

Inventeringsprogrammet bör anses som minimalt, dvs bör täcka upp aktuella fågelarter, men knappast med någon högre precision. Detta förutsätter dock att samtliga planerade inventeringar genomförs.

Inventeringsområdet indelades i 5 delområden vars avgränsningar framgår av fig 1.

Vid nattinventeringen inventerades 2 delområden hopslagna.

Tabell 1. Lista över arter noterade under inventeringen 1988.

häger	ljungpipare	gulärsla
sångsvan	tofsvipa	näktergal
kanadagås	brushane	buskskvätta
kricka	storspov	gräshoppsångare
gräsand	rödbena	sävsångare
årta	gluttsnäppa	kärrsångare
skedand	grönbenä	rörsångare
knipa	drillsnäppa	törnsångare
brun kärrhök	gråtrut	bergfink
tornfalk	skrattnås	hämpling
lärkfalk	hornuggla	rosenfink
småfl.sumphöna	sånglärka	sommargylling
kornknarr	ängspiplärka	

Tabell 2. Periodindelning av inventeringstiden 15.4-30.6 samt genomförda morgoninventeringar markerade med x.

Del- område	Tidsperiod						
	16- 30.4	1- 10.5	11- 20.5	21- 31.5	1- 10.6	11- 20.6	21- 30.6
1	x	x	x	x	x	x	-
2	(x)	x	x	x	x	x	x
3A+3B	x	x	x	x	x	x	x
4	(x)	x	x	-	x	x	x
5	x	x	x	x	x	-	x

Tabell 3. Genomförda nattinventeringar. Observera sammanslagningarna.

Del områden	Tidsperiod			
	10- 20.5	21- 31.5	1- 10.6	11- 20.6
1+2	x	x	x	x
3A+3B+5	x	x	x	-
4	x	x	x	x

Sammanlagt åtgick ca 70 timmar till daginventeringarna och ca 27 timmar till nattinventeringarna. Totalt ca 97 timmar.

Artvis utvärdering av inventeringskartorna skedde sedan. De speciella kriterier som använts för var art finns i den artvisa redovisningen.

För tofsvipa har mer noggranna observationer av tofsvipans häckning legat till grund för resultatet som redovisas.

För änderna har skattningar gjorts av antalet par eller hanar inprickade på inventeringskartorna (en modifierad parräkningsmetod). Eftersom de olika delområdena inte inventerats samma dag kan inte förflyttningar mellan delområden uteslutas.

Kodbeteckningar

ÅK = Blå kärrhök	HÄ = Hämppling	SD = Skogsduva
BA = Brunand	GS = Härmsångare	SO = Skogssnäppa
BK = Brun kärrhök	KN = Knipa	SFS = Småfl.sumph.
BR = Brushane	KS = Knölsvan	AN = Sparvhök
BU = Buskskvätta	KK = Kornknarr	SG = Steglitz
BÅ = Busksångare	KI = Kricka	ST = Stenskv.
FL = Flodsångare	KR = Kråka	SJ = Stjärtmes
GR = Gräsand	KÄ = Kärrsångare	MM = Storskrake
GH = Gräshoppsån.	LF = Lärkfalk	NA = Storspov
GB = Grönbenä	MH = M. hackspett	SL = Sånglärka
GV = Gulsparv	NÄ = Näktergal	SS = Sävsångare
GÄ = Gulärka	OV = Ortolansparv	TO = Tofsvipa
HU = Hornuggla	RA = Rapphöna	TF = Tornfalk
HG = Häger	RO = Rosenfink	TÖ = Törnsångare
Rö = Rödbena	RR = Rörsångare	VT = Vaktel
SKE = Skedand	VR = Vattenrall	VG = Vigg
ÅR = Årta	ÄP = Ängspiplärka	

OBSERVERA att vissa arter fått något knepiga koder !!!

ÖVRIGA SYMBOLER

HÄ HÄ
 HÄ ♂ HÄ ♀
 HÄ mat i näbb

En ospecificerad kontakt med hämpling genom syn eller hörsel. Symbolen för kön kan tillfogas om så är möjligt. Ytterligare aktivitetsbeteckningar som inte täcks av standardsymbolerna skall anges.

RO

En rosenfink som avger ett revir-indikerande läte, dock ej sång eller motsvarande. Tex. varning hör hit.

(GU)

En sjungande gulärta.

(BU)

En buskskvätta som man ej kunnat lokalisera noggrant.

⋈ AP AP ⋈

Aggressivt möte mellan två ängsfiplärkor. (revirstrid).

NA —————> NA

Två kontakter med samma storspov. Pil anger förflyttningsriktning.

(SS) - - - - (SS)

Samtidig kontakt med två sjungande sävsångare. Streckad linje säkerställer att det rör sig om två olika ex.

BU*

Anträffat bo av buskskvätta.

(OBS. Det skall betonas att de streckade linjerna som anger två olika individer är till mycket stor hjälp vid utvärderingen och dessa skall antecknas så ofta som möjligt, även utanför det aktuella delområdet.)

ARTVIS REDOVISNING AV HÄCKFÅGELINVENTERINGEN

Nedan presenteras resultatet av häckfågelinventeringen. Arternas ordningsföljd följer SOF (1978).

Samtliga registrerade arter redovisas här. Antalet revir fördelat på delområden visas i Tabell 4.

Häger (*Ardea cinerea*) 1 ex observerades i område 2 i slutet av juni.

Sångsvan (*Cygnus cygnus*) 1 ad i ån vid område 2 i mitten av maj.

Kanadagås (*Branta canadensis*) 2-3 par häckade på Nötmyran.
1 par i slutet av maj område 3B,
2 ad+ 3 pull i slutet av maj område 1 samt
4 ad+ 4 pull i början av juni område 1.

Kricka (*Anas crecca*) 15-25 par bedöms häcka i anslutning till inventeringsområdena.

Gräsand (*Anas platyrhynchos*) 34-37 par bedöms häcka i anslutning till inventeringsområdena.

Arta (*Anas querquedula*) 2-3 par bedöms häcka i anslutning till inventeringsområdena.
1 par + 1 hane i mitten av maj område 4, 1 par i början av maj i område 3B, 1 hona i början av maj + hörd under natt i slutet av maj i område 1.
Se figur 2.

Skedand (*Anas clypeata*) 3-4 par bedöms häcka i anslutning till inventeringsområdet.
1 varnande hona i början av juni, 1 par i början av maj samt 1 hane i mitten av maj i område 1.
1 par + 1 hane i mitten av maj i område 2.
1 par + 2 hanar i slutet av maj, 2 honor + 3 hanar i slutet av april i område 3B. Se figur 3.

Knipa (*Bucephala clangula*) 7-10 par bedöms häcka i anslutning till inventeringsområdena.
1 par i område 1 i mitten av maj,
3 par i ån vis område 2 i mitten av maj,
5 honor + 1 par i område 3A i början av maj,
samt 10 hanar i område 4 i mitten av maj.

Brun kärrhök (*Circus aeruginosus*) 2 observationer av 1 hane i slutet av april-början av maj samt 2 observationer av 1 hona i slutet av maj-början av juni.

Tornfalk (*Falco tinnunculus*) Endast en observation i område 1 i mitten av maj.

Lärkfalk (*Falco subbuteo*) Endast en observation i område 1 i slutet av maj.

Vattenrall (*Rallus aquaticus*) 1 ex hördes i område 1 i början av juni.

Småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*) 1 ex spelade strax utanför område 3A i mitten av maj.

Kornknarr (*Crex crex*) Ett revir registrerades i område 4, dessutom hördes 1 ex i område 1 i mitten av juni. Se figur 4.

Vid utvärderingen krävdes två observationer inom 200 m, varav en före mitten av juni.

Trana (*Grus grus*) 1 observation i område 2 i mitten av maj.

Ljungpipare (*Pluvialis apricaria*) 1 ex observerades i område 2 i slutet av maj.

Tofsvipa (*Vanellus vanellus*) Revirkarteringen skulle kunna ge 7-13 revir på fuktängarna med ledning av varnande fåglar. I åtminstone två av fallen har revirets ungar kläckts på åkermarken i närheten, enligt den noggranna uppföljning av tofsvipans häckning som sker i området, som görs av Thore Lindberg, Västerfärnebo. Denna undersökning visar att det fanns 2 revir på ängsmarken/på gränsen till ängsmarken i område 4 samt ytterligare 39 revir på åkermarker runt Nötmyran. Se figur 5.

Dessa fåglar utnyttjar ängsmarken för födosök, dels under ruvningstiden, dels för ungarna.

Brushane (*Philomachus pugnax*). Sex revir registrerades vilket är dubbelt så många som 1985. Se figur 6.

Vid utvärderingen krävdes varnande fågel för att revir skulle utvärderas.

Storspov (*Numenius arquata*) Sju revir utvärderades. En jämförelse med Storspovsinventeringen, utförd av Åke Berg, visade samma resultat. Ett av paren hade sitt bo på ängsmarken medan de andra hade boet på åkermark nära ängsmarkerna. Se figur 7.

Rödbena (*Tringa totanus*) 1 ex spelade i område 1 i slutet av maj.

Gluttsnäppa (*Tringa nebularia*) 1 ex varnade i område 1 i slutet av maj och 1 ex (samma?) varnade i område 2 i slutet av maj.

Skogssnäppa (*Tringa ochropus*) Ett revir utvärderades. Se figur 8. Kravet var minst 2 observationer, varav en gång spelande och en gång i perioderna 5-7.

Art Delområde	1	2	3A	3B	4	5	Totalt
Tofsvipa	(7)	(5)	(0)	(22)	(6)	(1)	(41)
(1985)	(10)	(8)	(1)	(9)	(5)	(1)	(34)
Brushane	2	3	0	0	1	0	6
(1985)	(3)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(3)
Storspov	1	2	1	1	1	1	7
(1985)	(0)	(1)	(0)	(1)	(1)	(1)	(4)
Skogssnäppa	0	1	0	0	0	0	1
(1985)	(0)	(1)	(1)	(0)	(0)	(0)	(2)
Grönbena	1	0	0	0	1	0	2
(1985)	(0)	(0)	(0)	(1)	(0)	(0)	(1)
Ängspiplärka	7	13	3	8	2	4	37
(1985)	(3)	(14)	(1)	(1)	(1)	(5)	(25)
Gulärkla	13	26	0	15	9	7	70
(1985)	(7)	(13)	(0)	(5)	(7)	(7)	(39)
Näktergal	1	3	1	0	0	2	7
(1985)	(0)	(1)	(0)	(0)	(0)	(1)	(2)
Buskskvätta	5	11	3	7	3	6	35
(1985)	(3)	(4)	(0)	(3)	(4)	(5)	(22)
Gräshopps- sång.	9	7	7	1	6	12	42
(1985)	(3)	(6)	(5)	(0)	(2)	(3)	(20)
Sävsångare	11	14	11	4	22	34	95
(1985)	(2)	(4)	(10)	(2)	(14)	(12)	(44)
Törnsångare	3	5	3	0	4	8	23
(1985)	(3)	(4)	(2)	(1)	(3)	(5)	(18)
Rosenfink	2	7	4	1	2	6	22
(1985)	(5)	(5)	(4)	(2)	(3)	(8)	(27)

Tabell 4. Antalet revir uppdelat på delområden.
Resultatet för 1985 inom parentes.

Grönbenä (*Tringa glareola*) Två revir, se figur 9. Tre observationer inom ett begränsat område varav en gång varnande.

Drillsnäppa (*Actitis hypoleucos*) En observation nedanför Hebo. Ingen lämplig biotop för arten, utom möjligen vid Kloberg.

Skrattmås (*Larus ridibundus*) En koloni i början av maj. 295 ex 8.5, 100 ex 16.5 och minst 70 orolig kvällen den 16.5. Se figur 10.

Hornuggla (*Asio otus*) 1 ex hördes Kloberg i mitten av maj, 1 ex hördes i grandungen väster om Buss-holmen i mitten av maj. Se figur 11.

Sånglärka (*Alauda arvensis*) 2 revir i område 2 + 3 revir i område 3B. Dessutom närmare 10 ströfynd noterade på närliggande åkermark. Se figur 12.

Ängspioplärka (*Anthus pratensis*) 37 revir är en ökning från 1985 (25 revir). Se figur 13 och tabell 4.

Vid utvärderingen krävdes två observationer inom 300 m, varav en indikerar häckning. Ej observationer i mitten av maj då många flyttare finns i området.

Gulärka (*Motacilla flava*). 70 revir är en kraftig ökning från 1985. (39 revir). Orsak kan vara att översvämningarna inte var så sena och så omfattande som 1985. Se figur 14.

Störst var ökningen i område 3B där bete återupptogs under sommaren 1987.

Vid utvärderingen krävdes minst två observationer inom 300 m, varav en indikerar häckning. Ej observationer i mitten av maj då många rastare finns i området.

Näktergal (*Luscinia luscinia*) 7 revir 1988 mot 2 revir 1985. Arten har ökat i Svartåområdet under 1980-talet. Se figur 15.

Kravet var två observationer inom 200 m, varav en indikerar häckning.

Buskskvätta (*Saxicola rubetra*) 35 revir är en ökning från 1985 (22 revir). Kortvarigare översvämningar kan vara orsak även för buskskvättan. Se figur 16.

Kravet för revir var två observationer inom 200 meter, varav en indikerar häckning.

Gräshoppsångare (*Locustella naevia*) 42 revir är mer än en fördubbling av antalet revir sedan 1985 (20 revir). Se figur 17.

Vid utvärderingen krävdes två observationer inom 200 m, varav en sent i maj/tidigt i juni, för att eliminera icke-häckande hanar som sjunger.

Sävsångare (*Acrocephalus schoenobaenus*) 95 revir är också en fördubbling jämfört med 1985 (44 revir). Se figur 18.

För revir krädes två observationer inom 200 m, varav en indikerar häckning.

Kärrsångare (*Acrocephalus palustris*) Två observationer. Kriterier för revir uppfylldes ej. Se figur 19.

Rörsångare (*Acrocephalus scirpaceus*) Fem observationer i område 4. Som mest tre samtidigt sjungande hanar. Kriterier för revir uppfylldes ej.

Törnsångare (*Sylvia communis*) 23 revir skiljer sig inte nämnvärt från resultatet 1985 (18 revir). Se figur 20.

För revir krävdes två observationer inom 200 m, varav en indikerar häckning.

Sommargylling (*Oriolus oriolus*) En sjungande sommargylling hördes i dungen av björkskog på område 3A. Se figur 19.

Sommargylling har hörts en gång tidigare på Nötmyran.

Bergfink (*Fringilla montifringilla*) En observation i mitten av maj i område 3A.

Hämpling (*Carduelis cannabina*) Ett revir i område 3B. Dessutom två observationer av 3 ex i mitten av maj resp ett par i slutet av maj i område 1. En observation av ett ex i början av juni i område 2. En observation av par i mitten av maj samt två observationer av ett par i slutet av juni i område 5. Se figur 10.

För registrering av revir krävdes två observationer inom 500 m, varav en indikerar häckning.

Rosenfink (*Carpodacus erythrinus*) 22 revir är färre än vid inventeringen 1985 (27 revir). Se figur 21. För registrering av revir krävdes två observationer inom 200 m, varav en indikerar häckning.

- Berg, Å. 1986. Häckfågelfaunan på Nötmyran och intilliggande jordbruksmark. Länsstyrelsen i Västmanlands län informerar nr 9, 1986
- Robertsson, J.G.M. och Skoglund, T. 1983. A method for mapping birds of conservation interest over large areas. Ur: Bird census and atlas work (red. Taylor, K., Fuller, R.J. and Lack, P.C.) Proceedings of the VIII International conference on bird census and atlas work. Buckinhamshire.
- Sveriges Ornitologiska Förening (SOF). 1978. Sveriges fåglar. Stockholm.

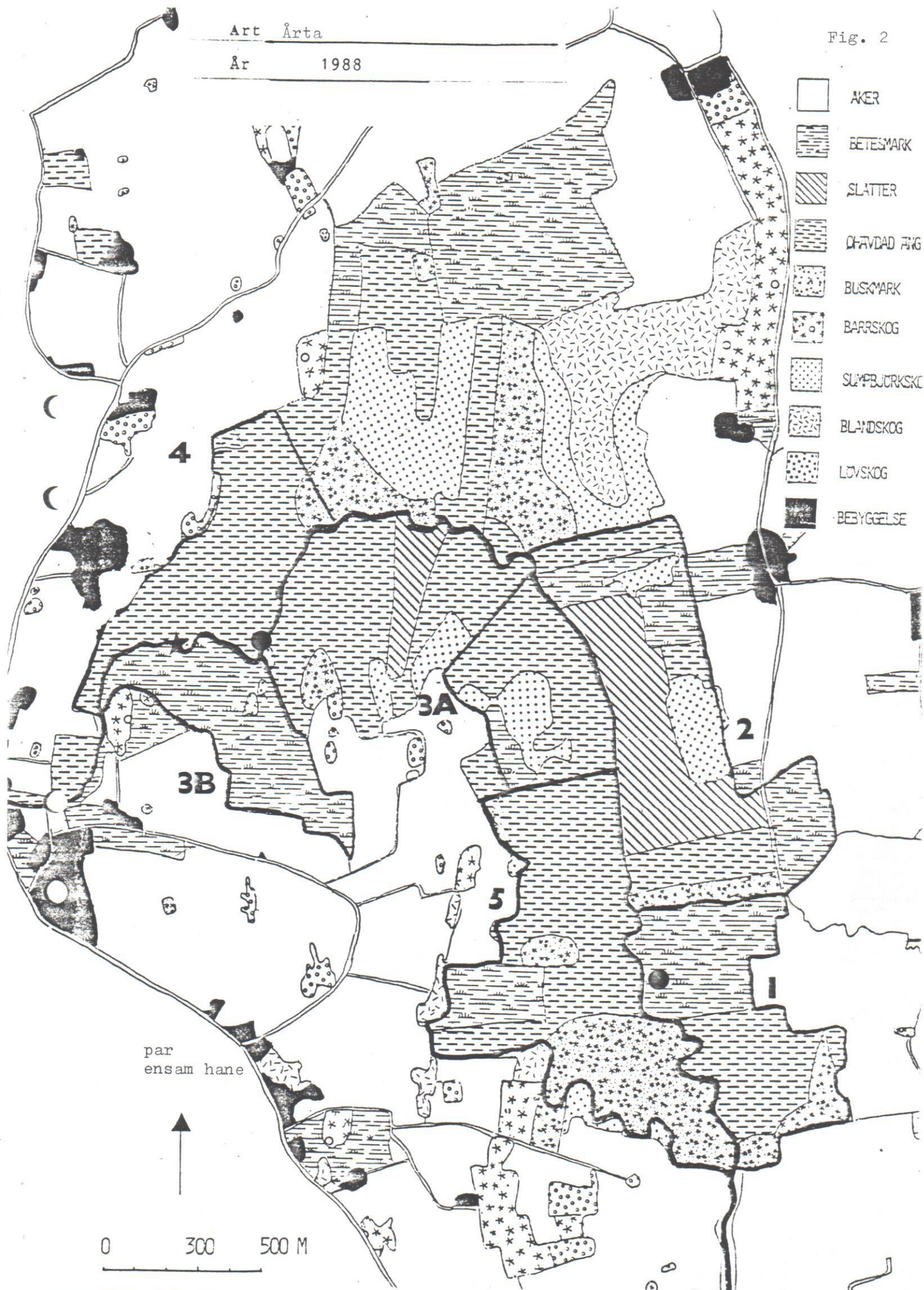
UTBREDNINGSKARTOR

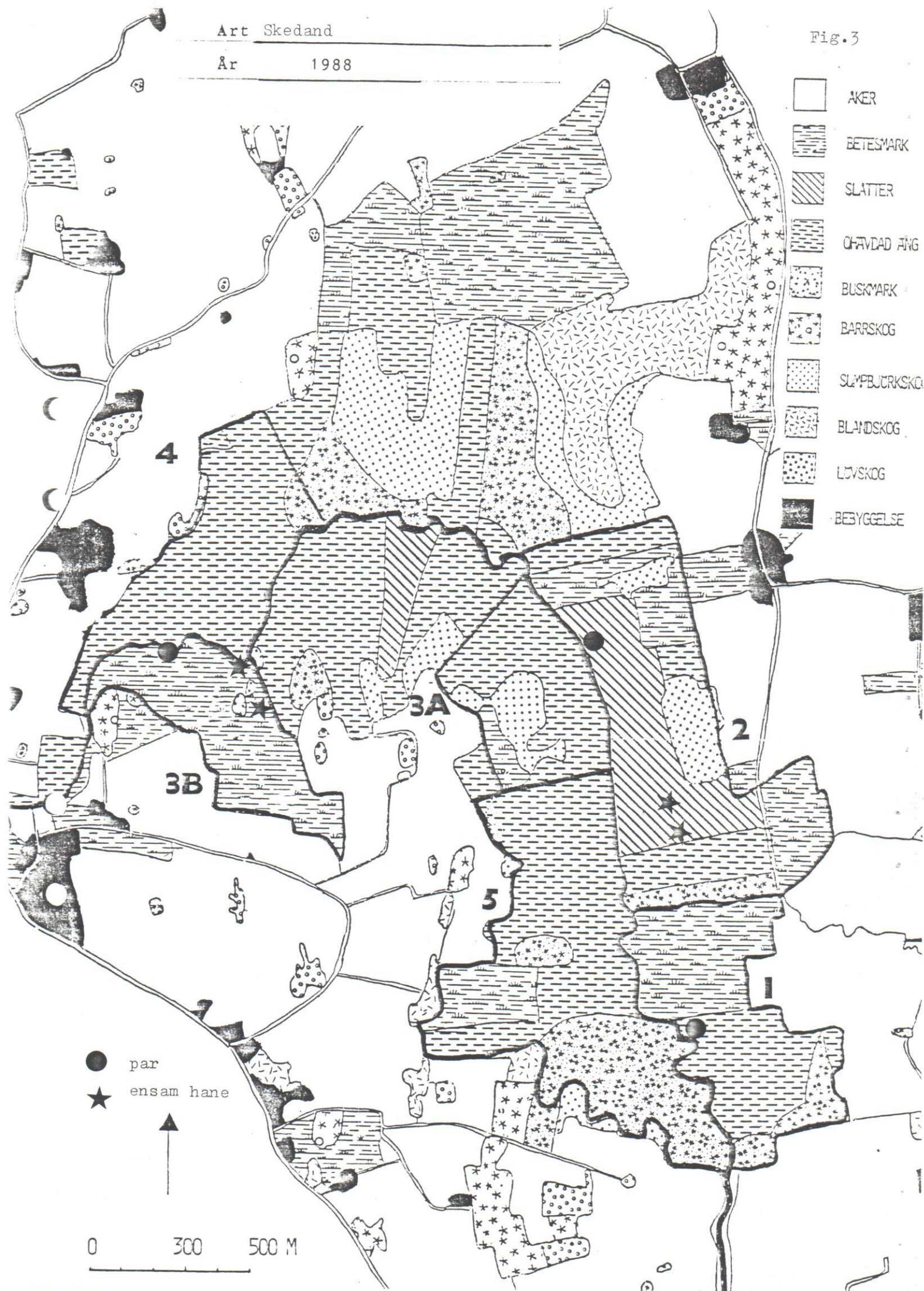
I figur 2-21 visas kartor över de arter där revir har utvärderats. Dessutom visas fynden av några ovanligare arter.

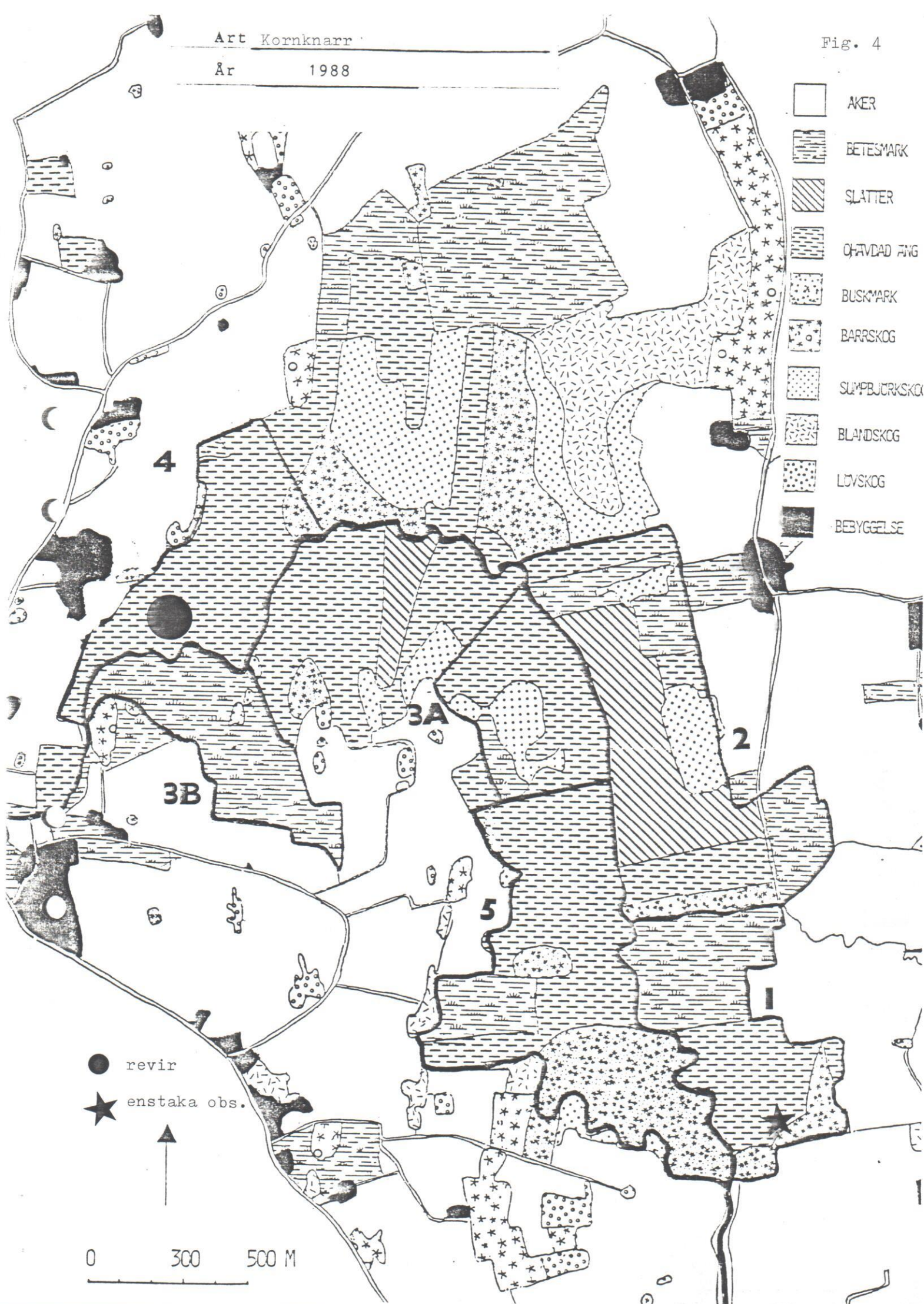
Art Årta

År 1988

Fig. 2

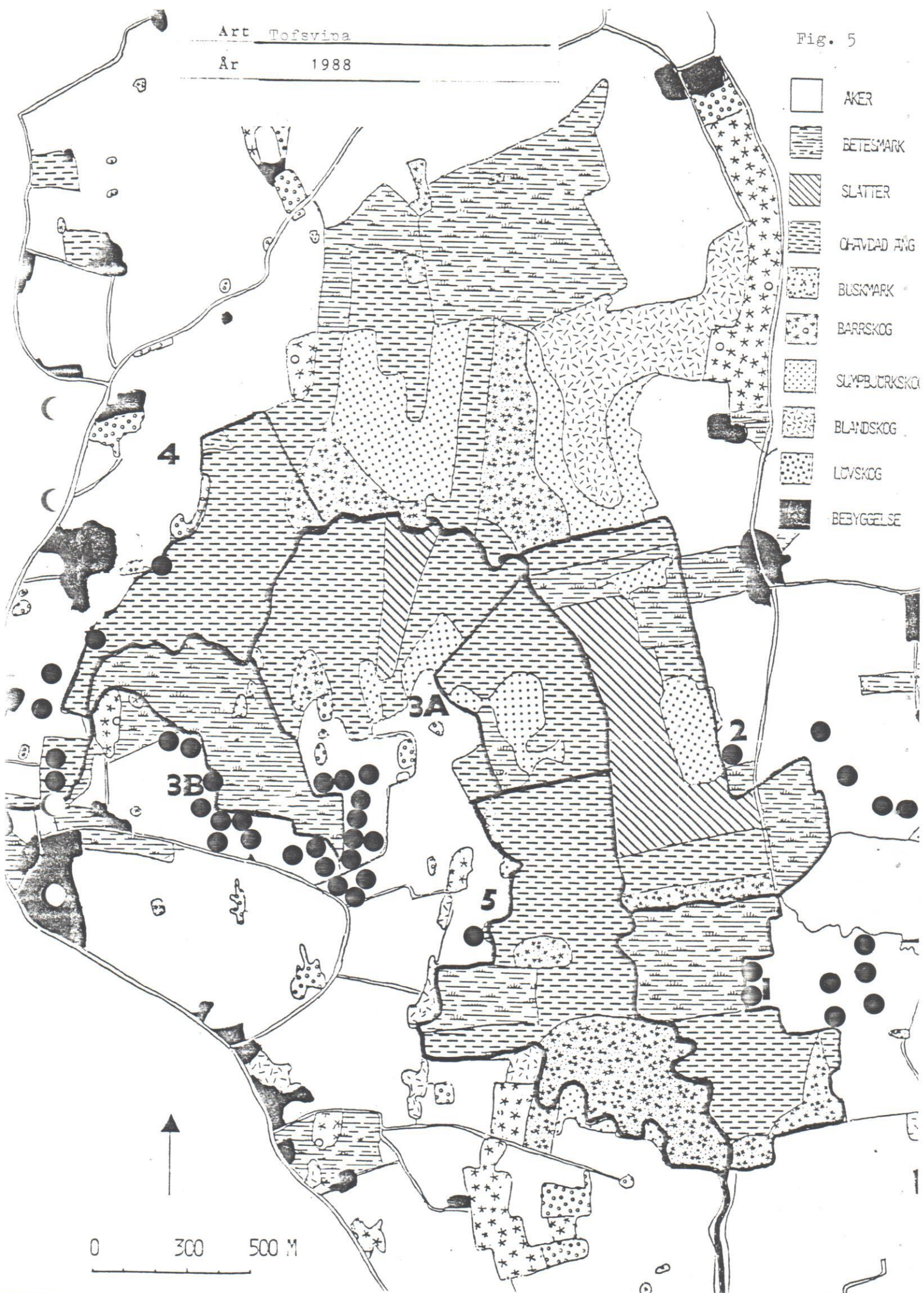

Art Tofsvipa

År 1988

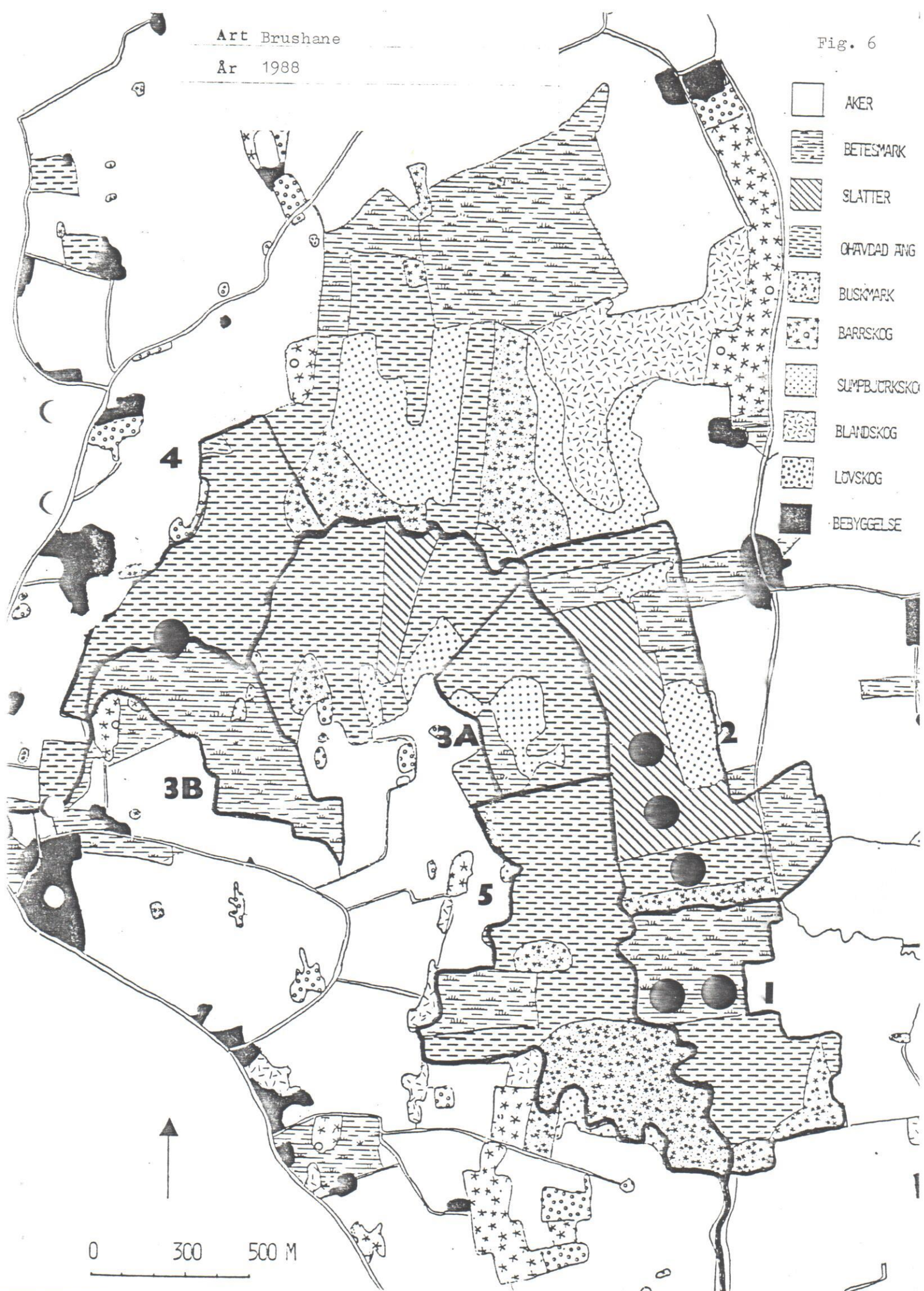
Fig. 5

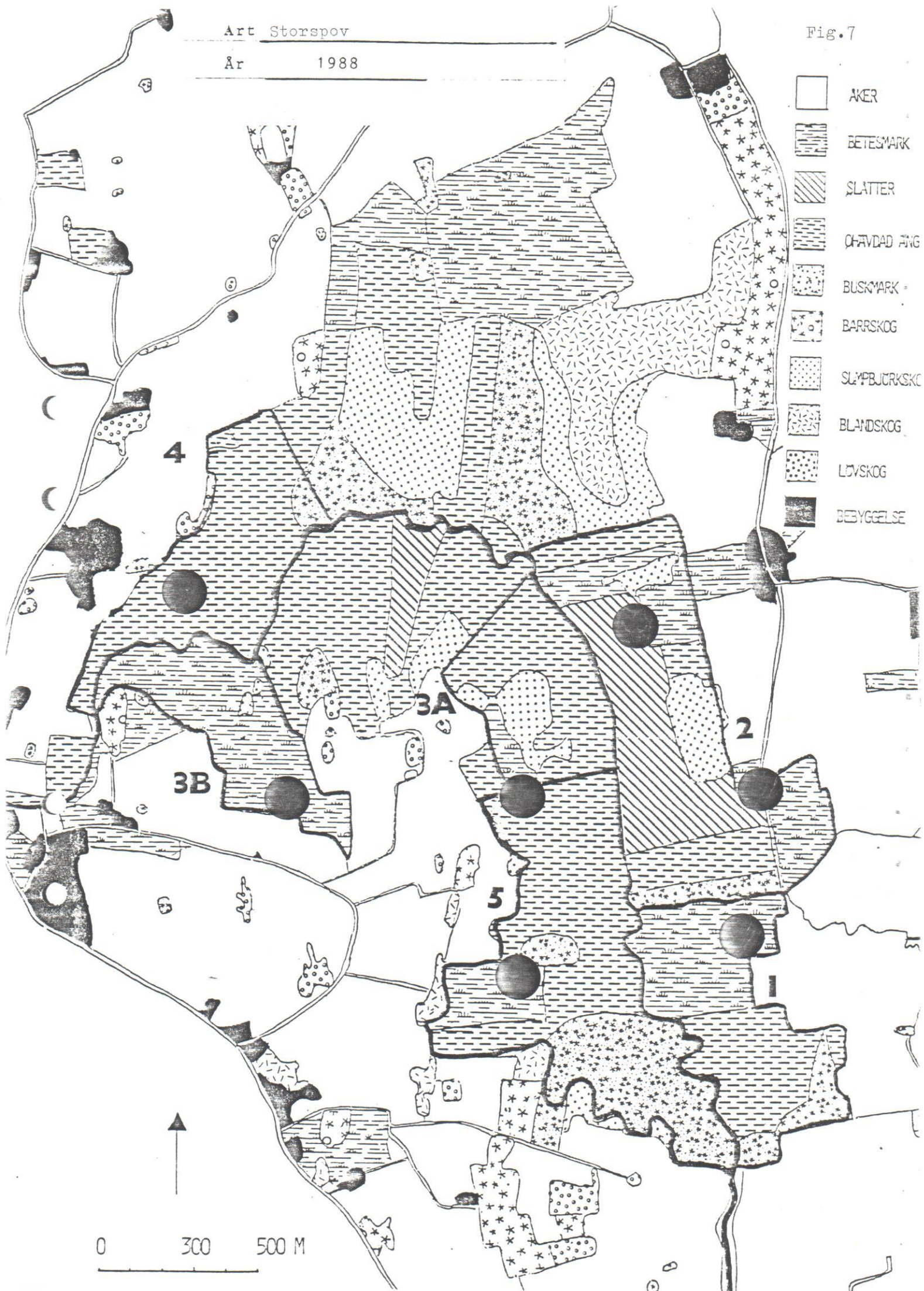

Art Brushane

År 1988

Fig. 6

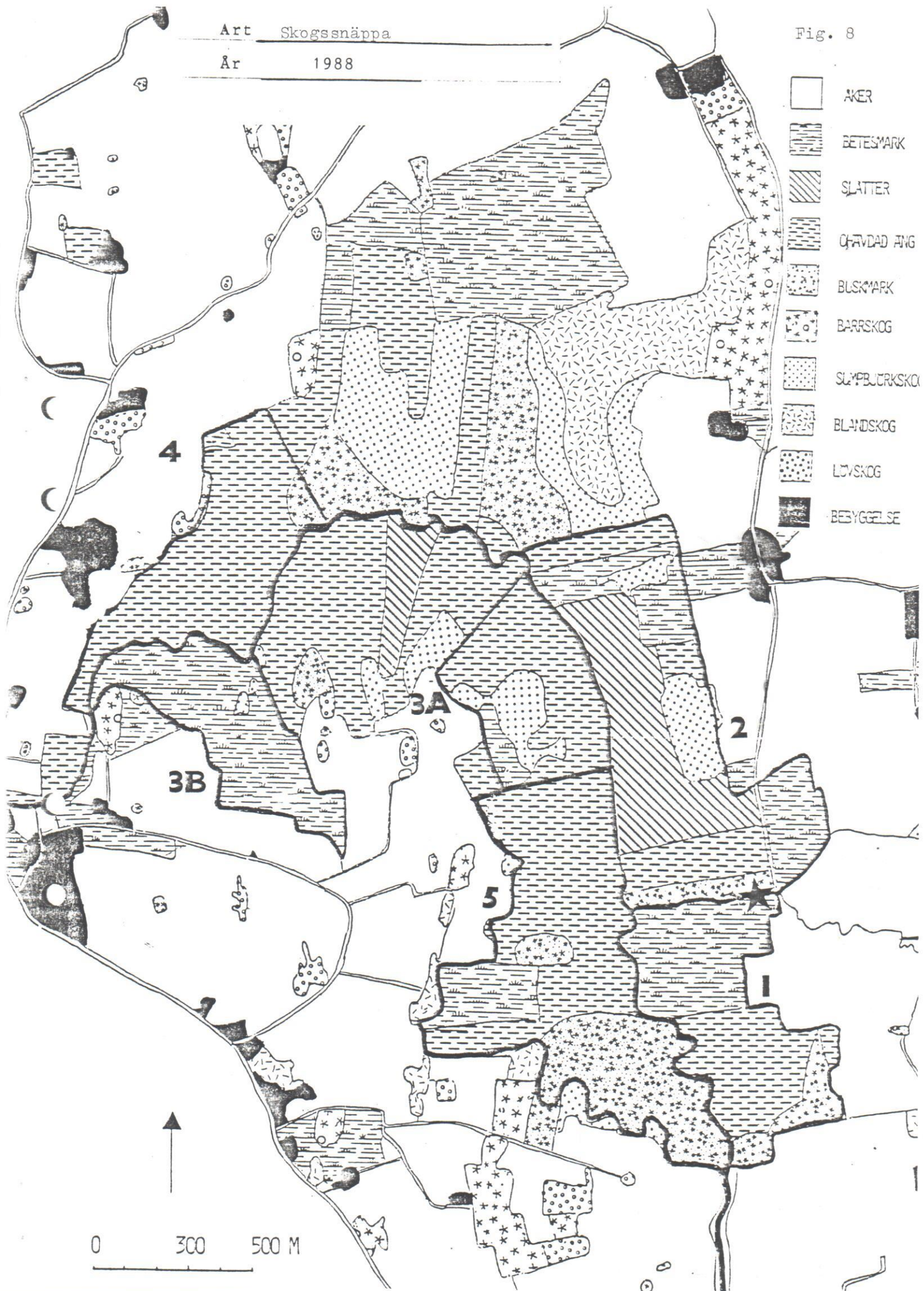

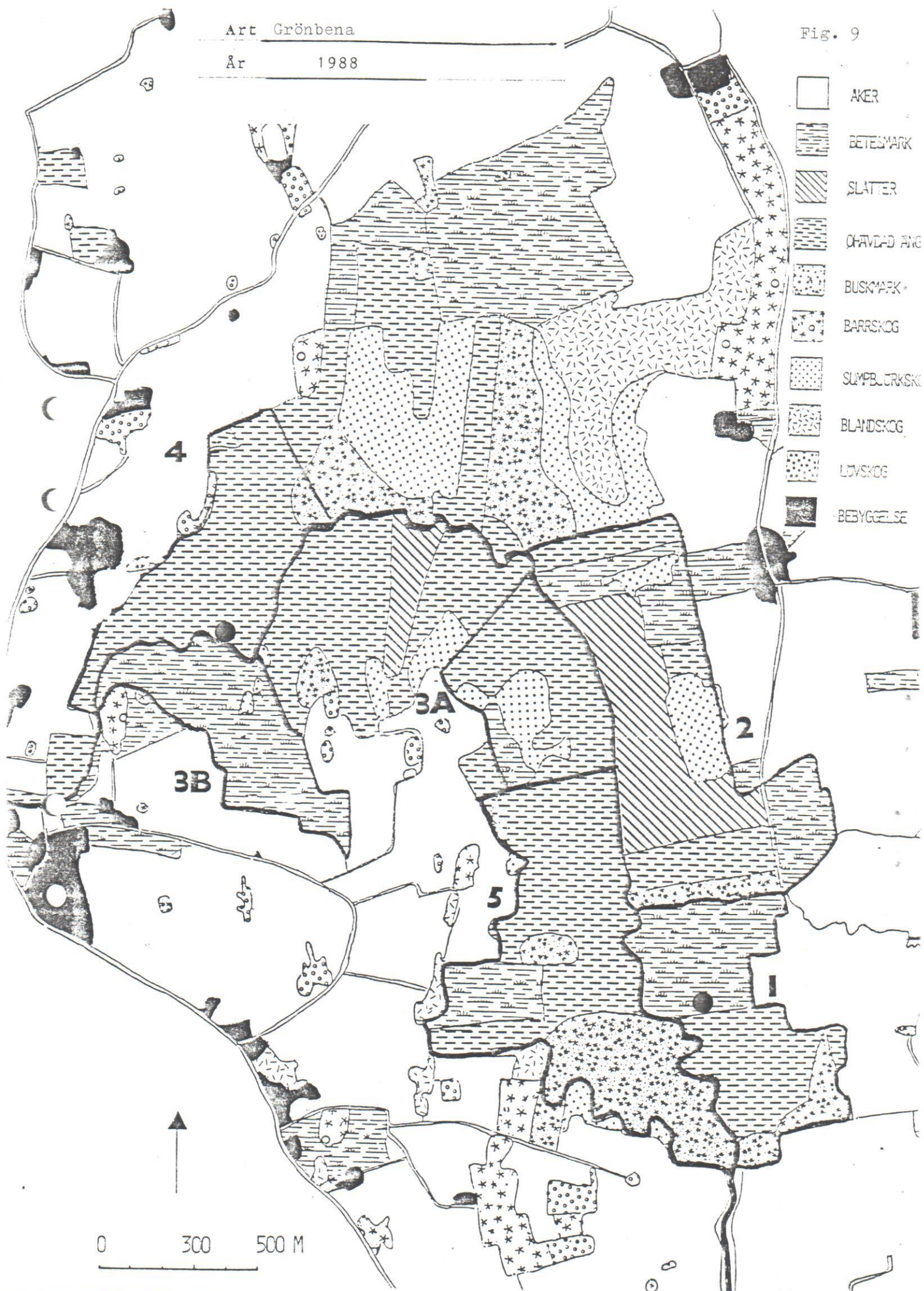

Art Skogssnäppa

År 1988

Fig. 8

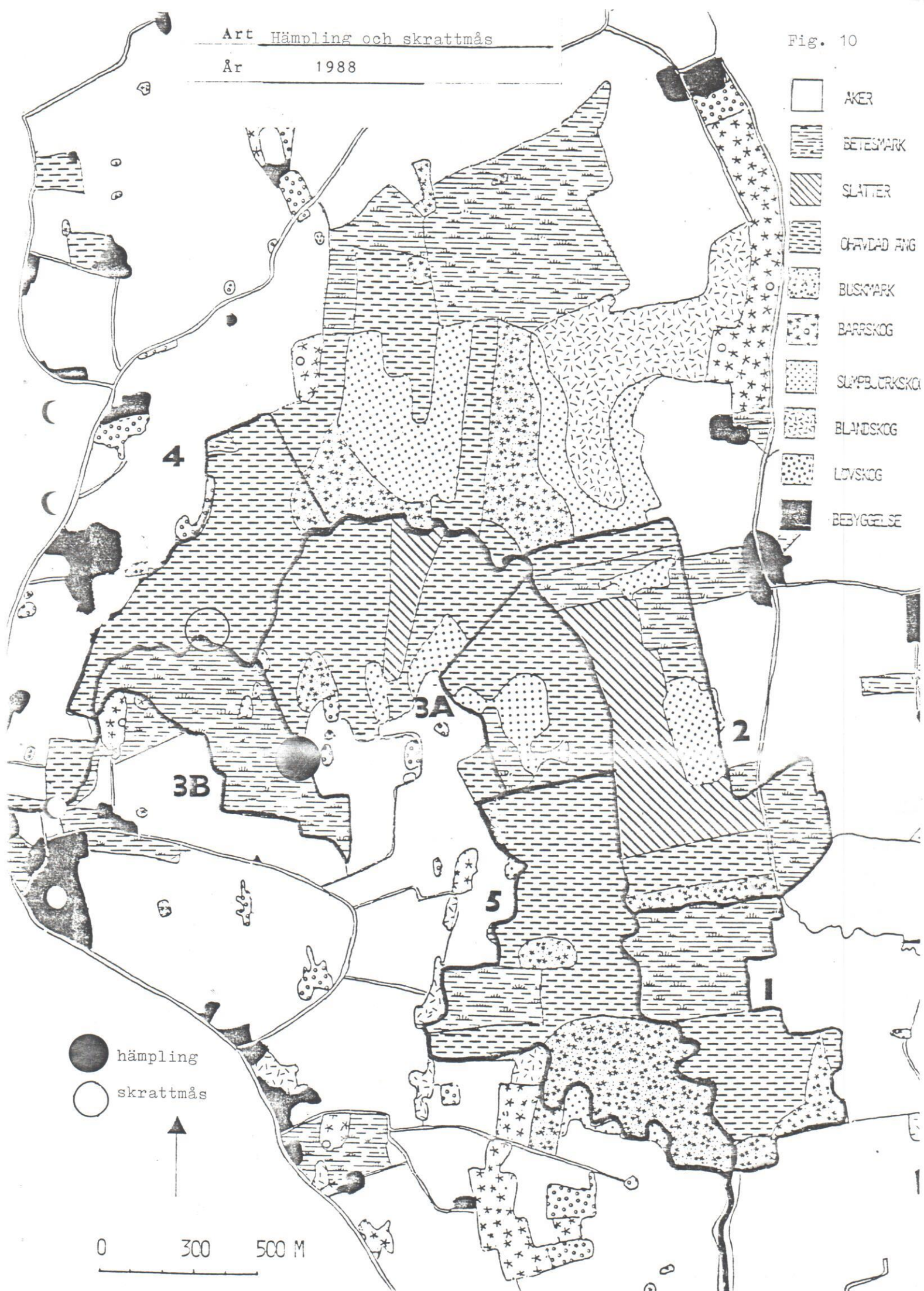

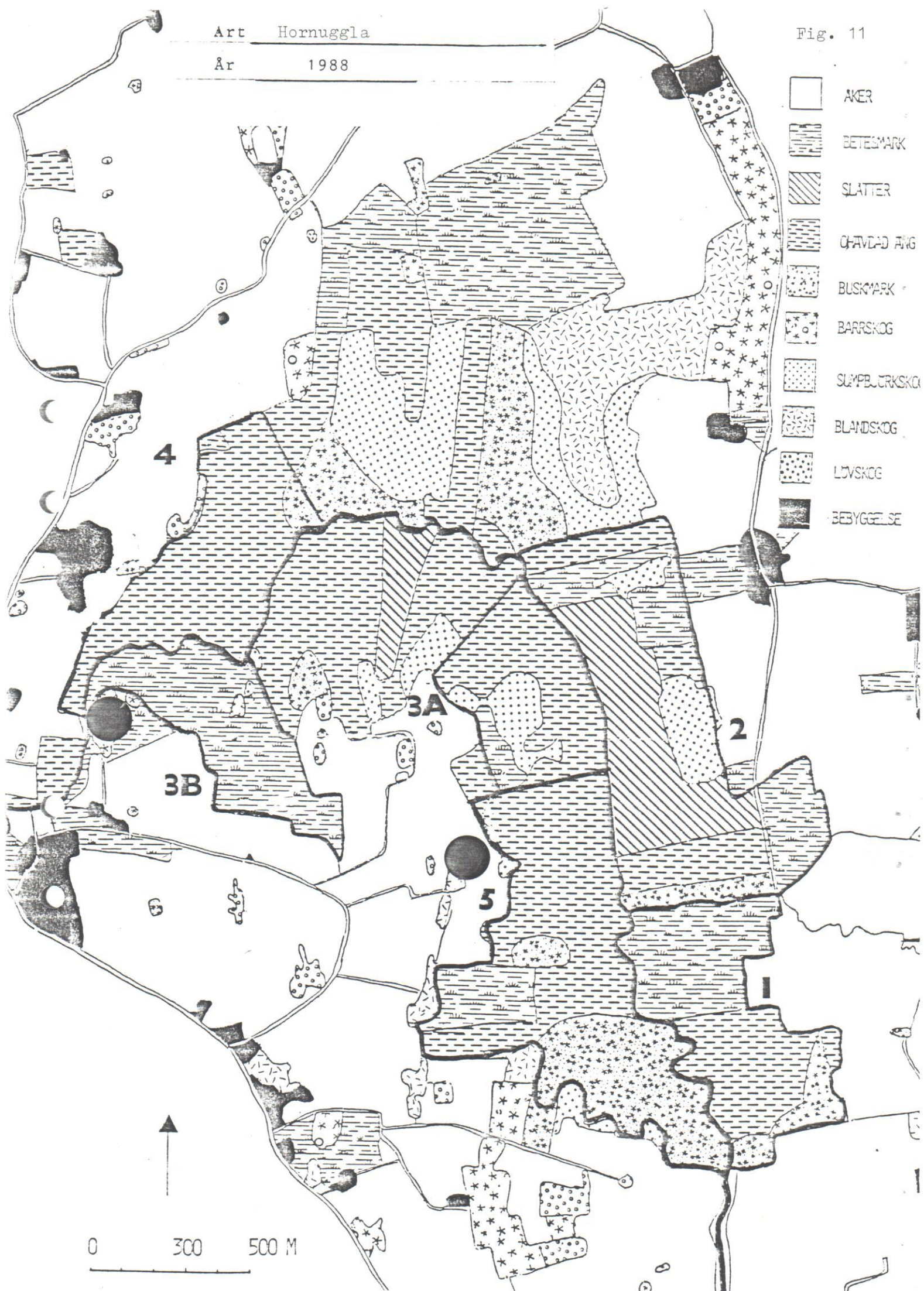

Art Hämpling och skrattnås

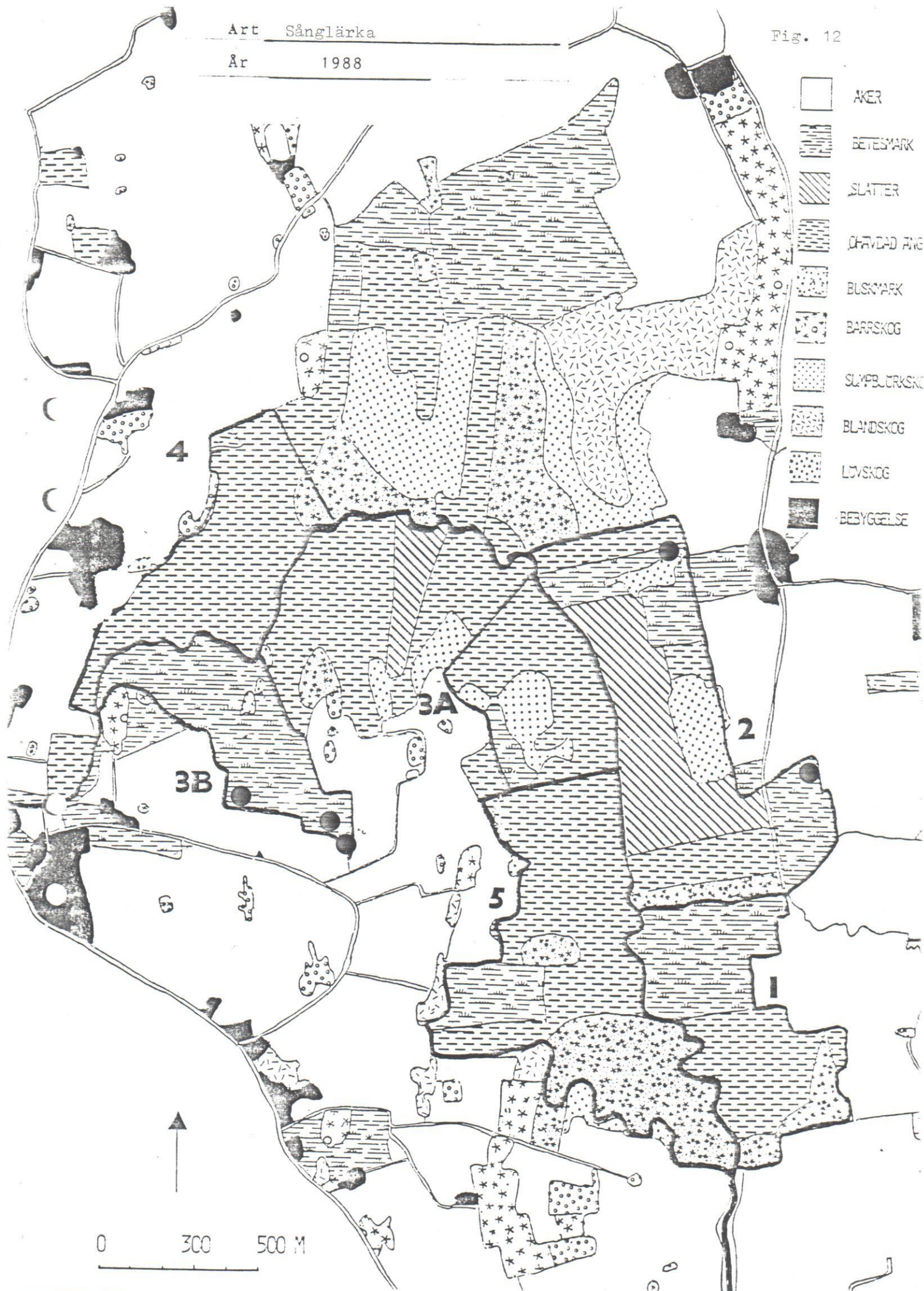
År 1988

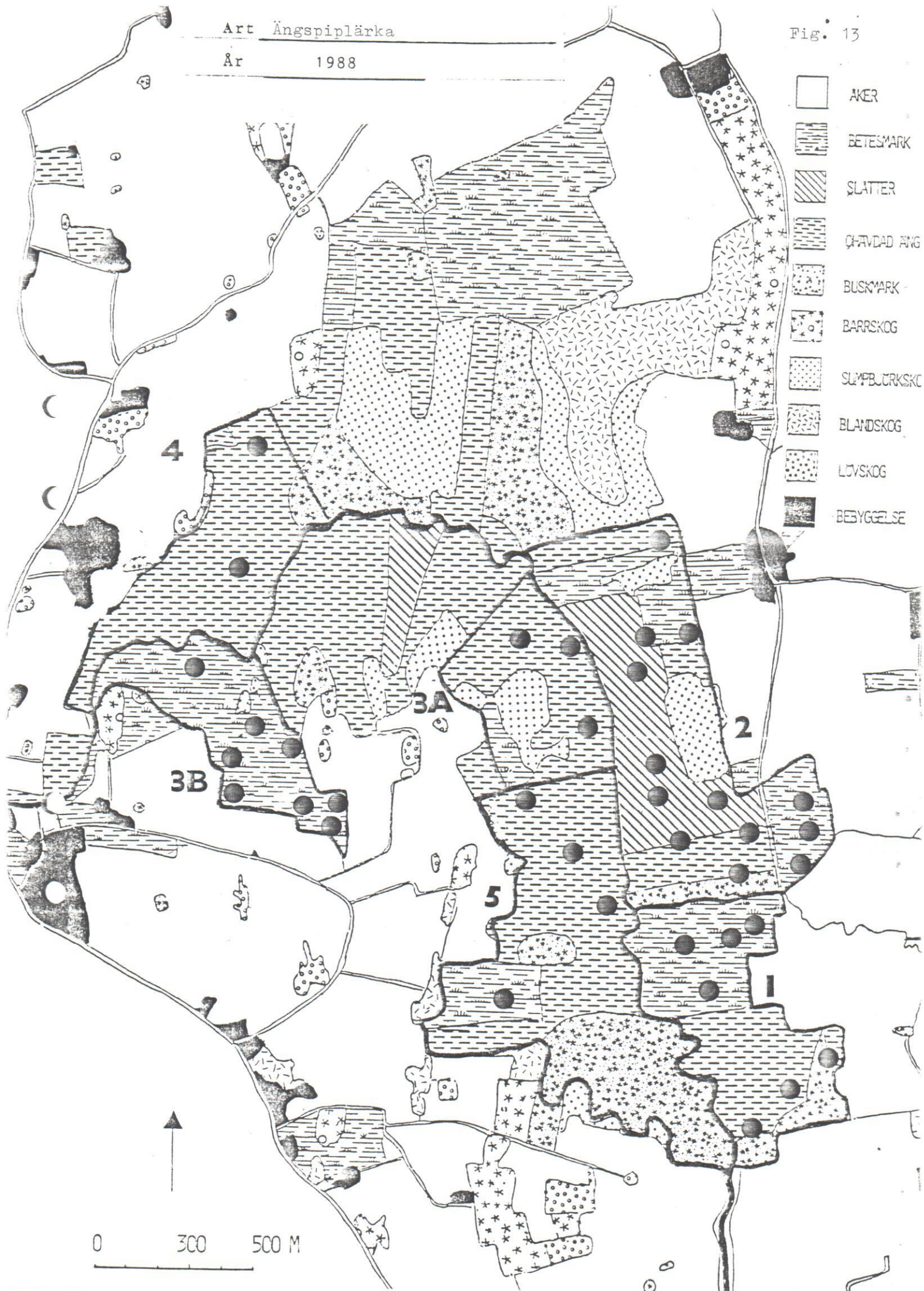
Fig. 10

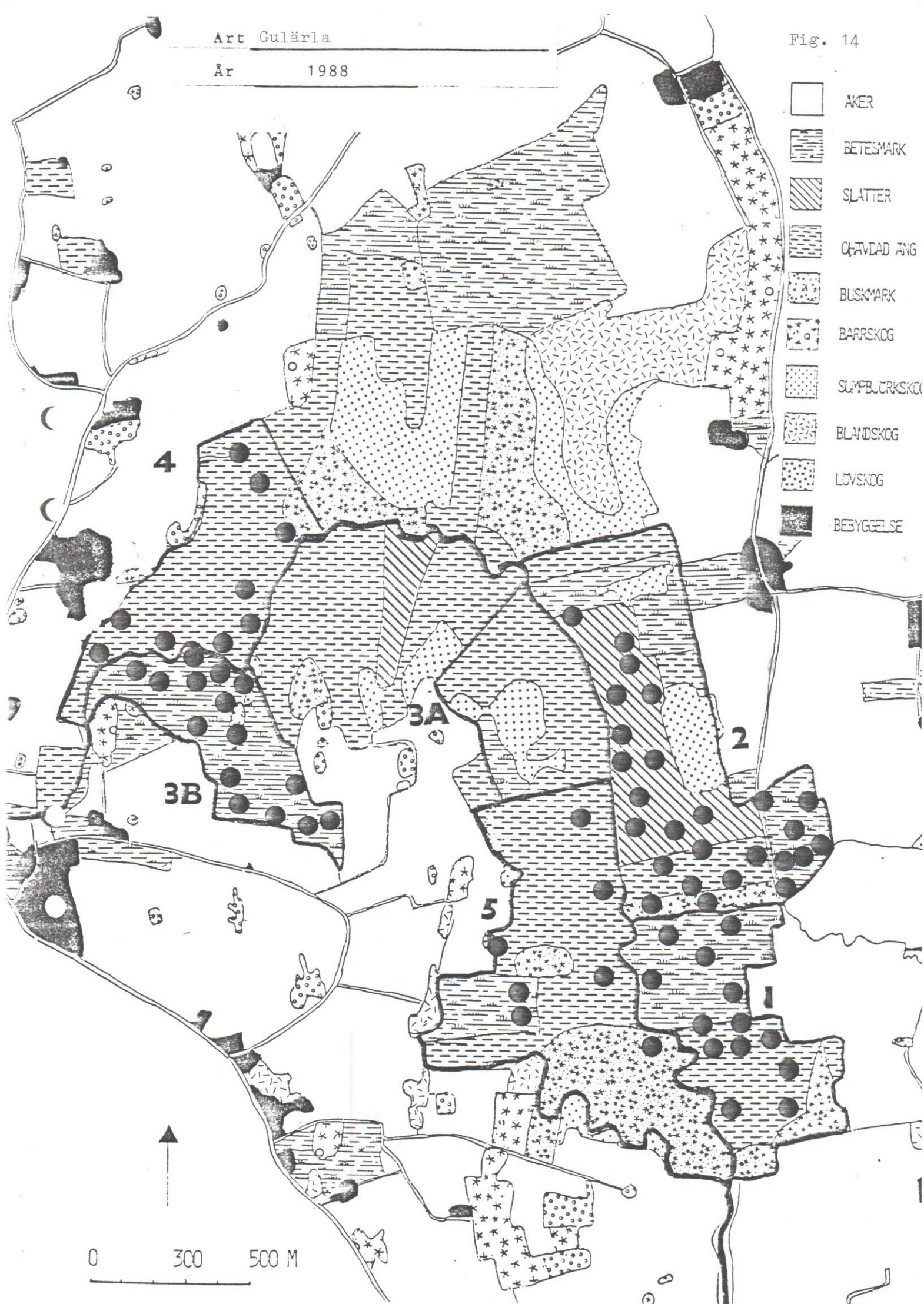

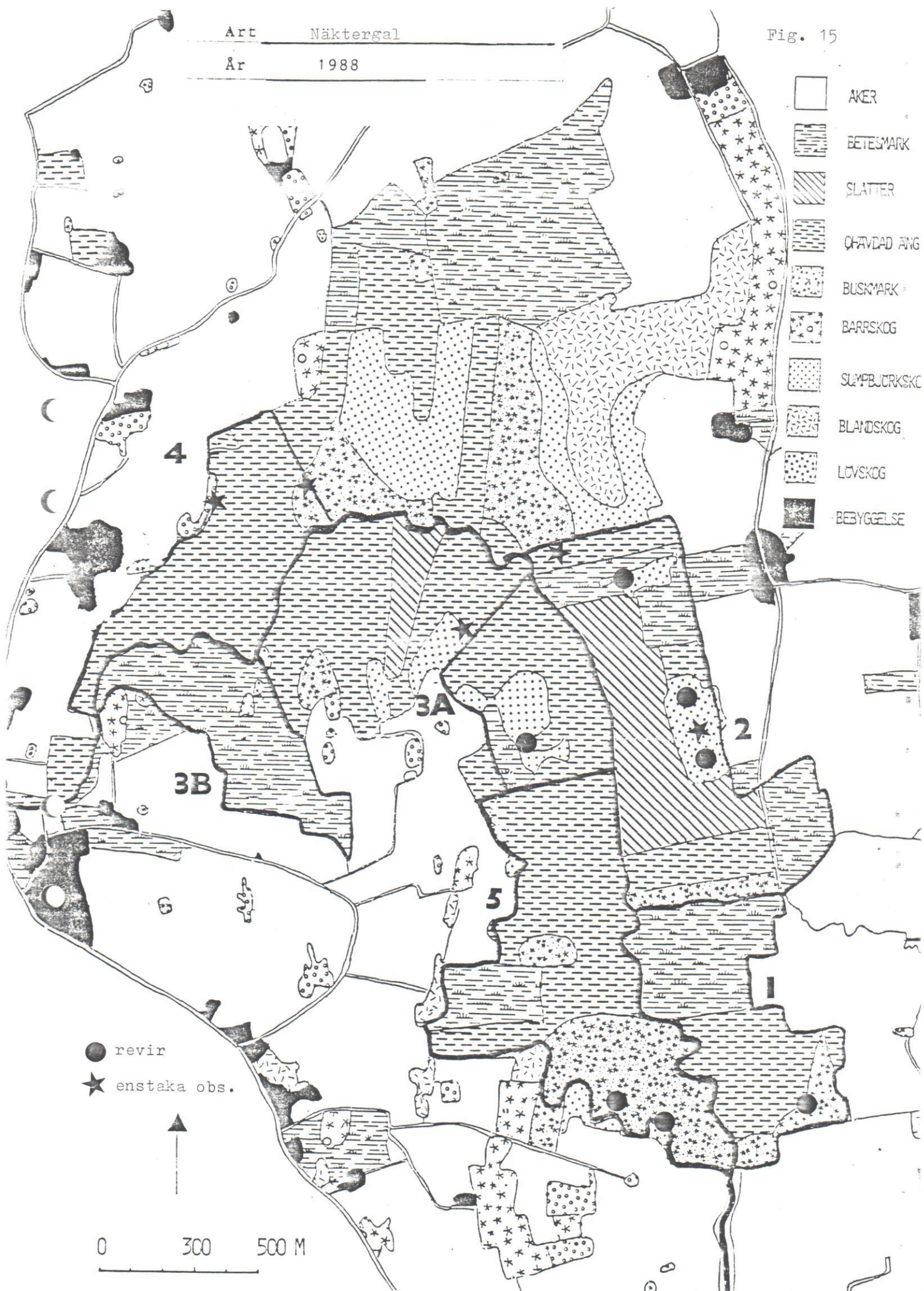

År 1988

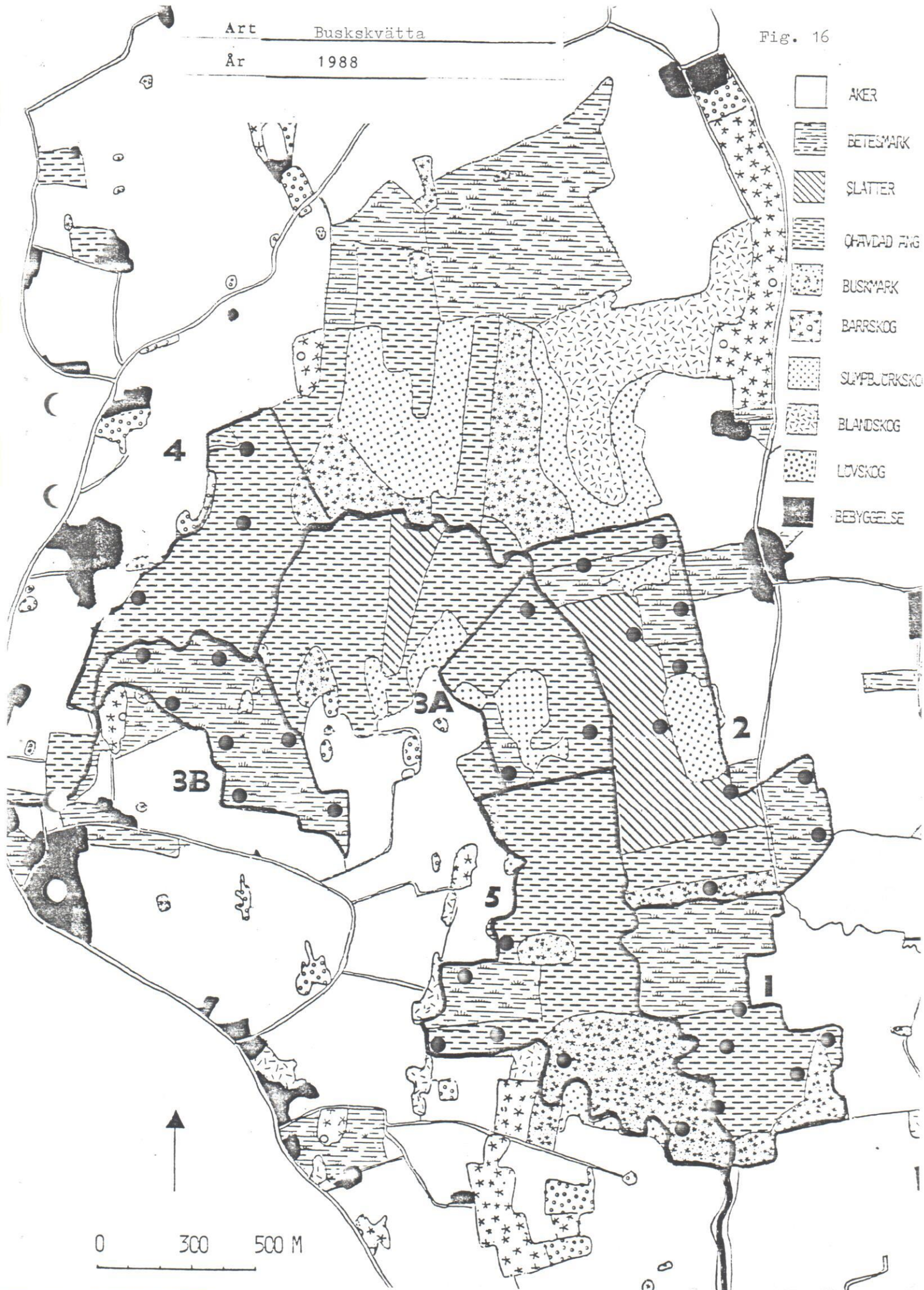

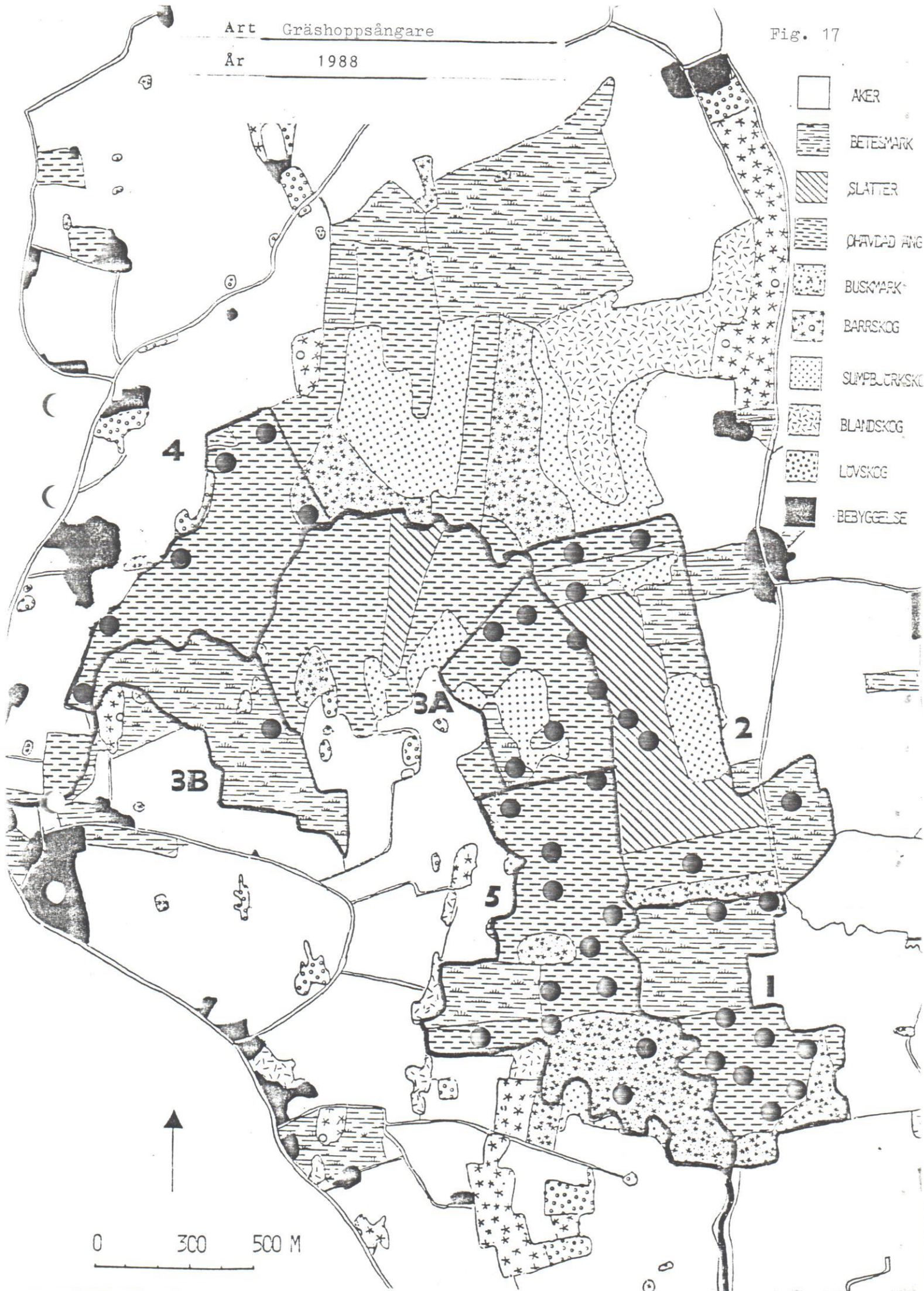
Art Buskskvätta

År 1988

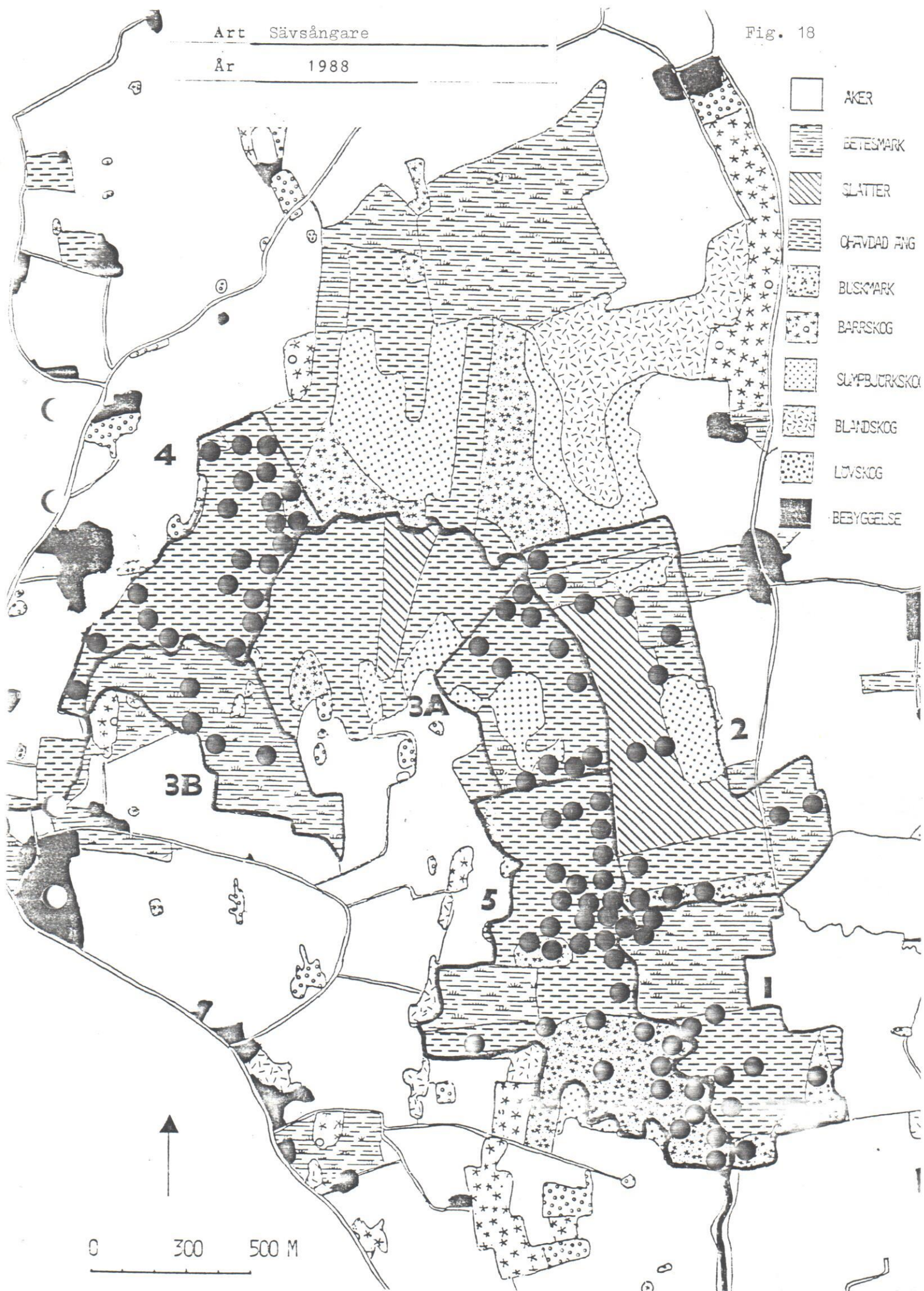
Fig. 16

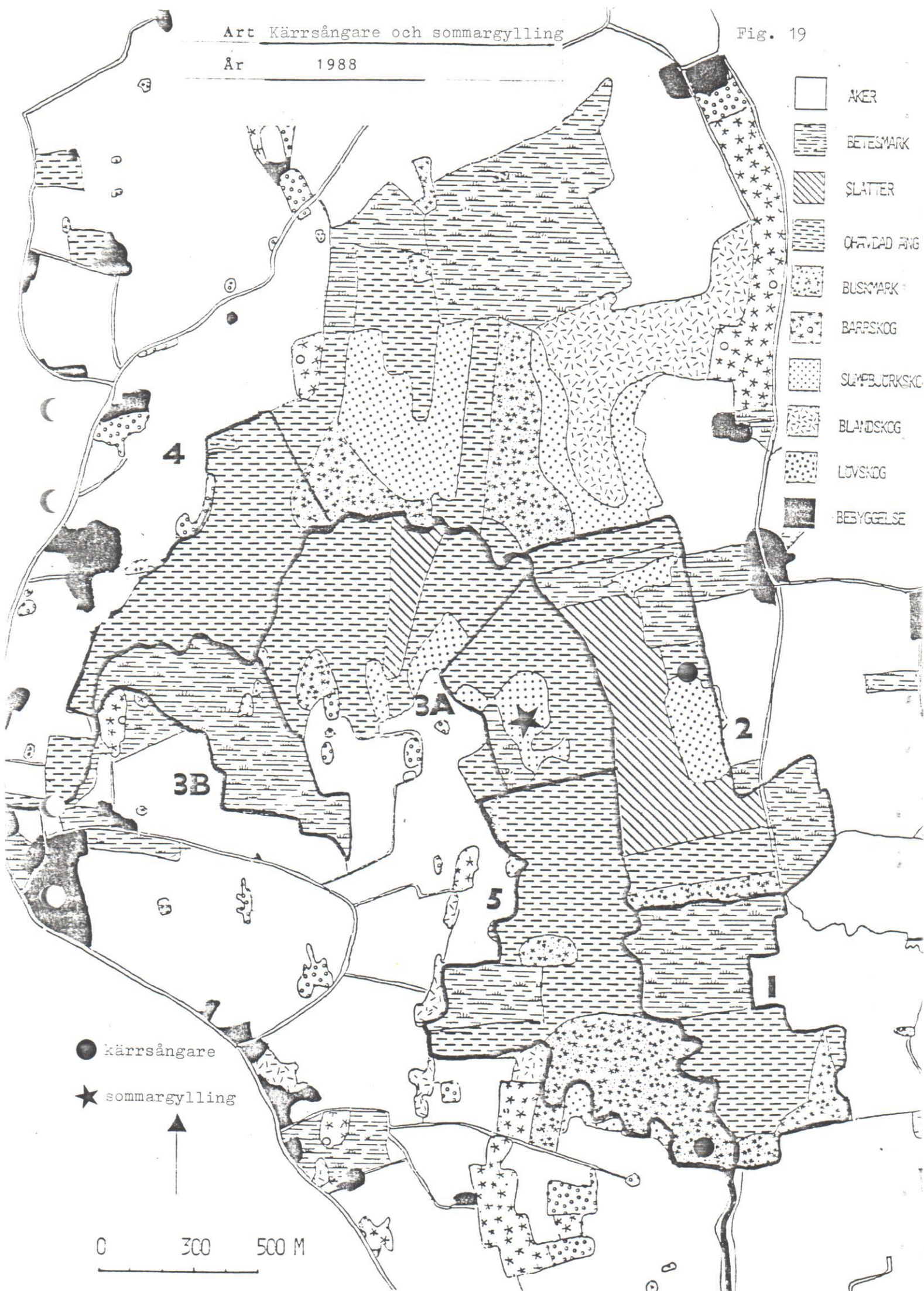
År 1988

År 1988

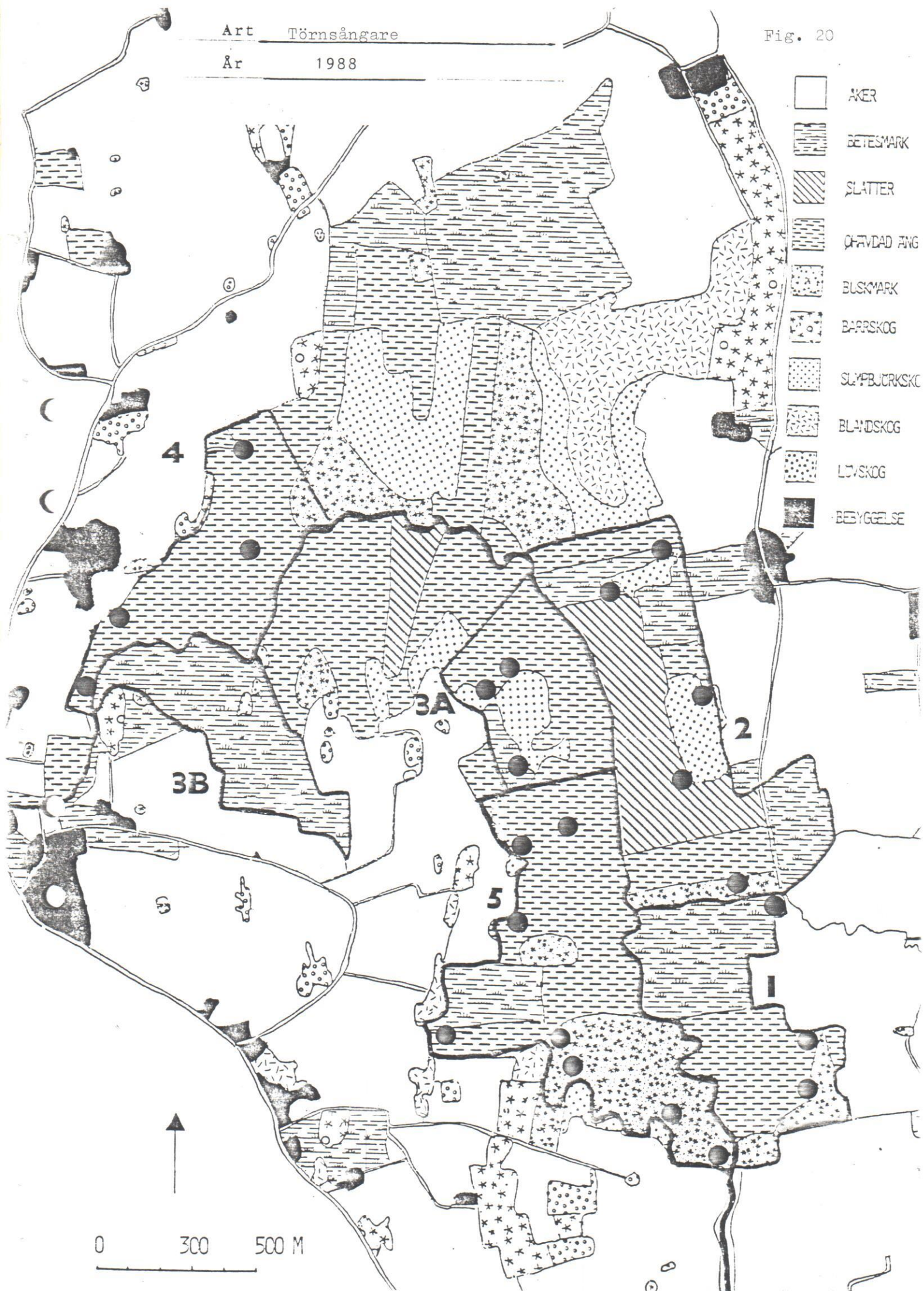
År 1988

Art Törnsångare

Fig. 20

År 1988

År 1988

